

[DEL 4]

Inför nationellt ämnesprov i geografi vt 2014

[DEL 1] Geografiämnet

[DEL 2] Livsmiljöer

[DEL 3] Arbetssätt

[DEL 4] Hållbar utveckling

[DEL 5] Länkar & tips

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Sårbara platser och naturgivna risker och hot, till exempel översvämningar, torka och jordbävningar, och vilka konsekvenser det får för natur-och kulturlandskapet.
- På vilka sätt sårbara platser kan identifieras och hur individer, grupper och samhällen kan förebygga risker.
- Intressekonflikter om naturresurser, till exempel om tillgång till vatten och mark.
- Förnybara energitillgångar, till exempel sol-och vindenergi och alternativa drivmedel.
- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.
- Samband mellan fattigdom, ohälsa och faktorer som befolkningstäthet, klimat och naturresurser.

centralt innehåll

”En *hållbar utveckling* är en utveckling som tillgodoser våra behov i dag utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina”.

Brundtlandskommissionens FN-rapport ”Vår gemensamma framtid” (1987)

Hållbar utveckling

långsiktighet

Social hållbarhet

- Mänskliga behov tillgodoses
- Någorlunda rättvist

Ekonomisk hållbarhet

- Hushålla med naturresurser
- Långt perspektiv

Ekologisk hållbarhet

- Miljön har ett egenvärde
- Djuren har ett egenvärde

helhetssyn

För att kunna tala om en riktigt hållbar utveckling bör alla dimensioner av hållbarhet vägas in

Intressekonflikter om naturresurser och hållbar utveckling

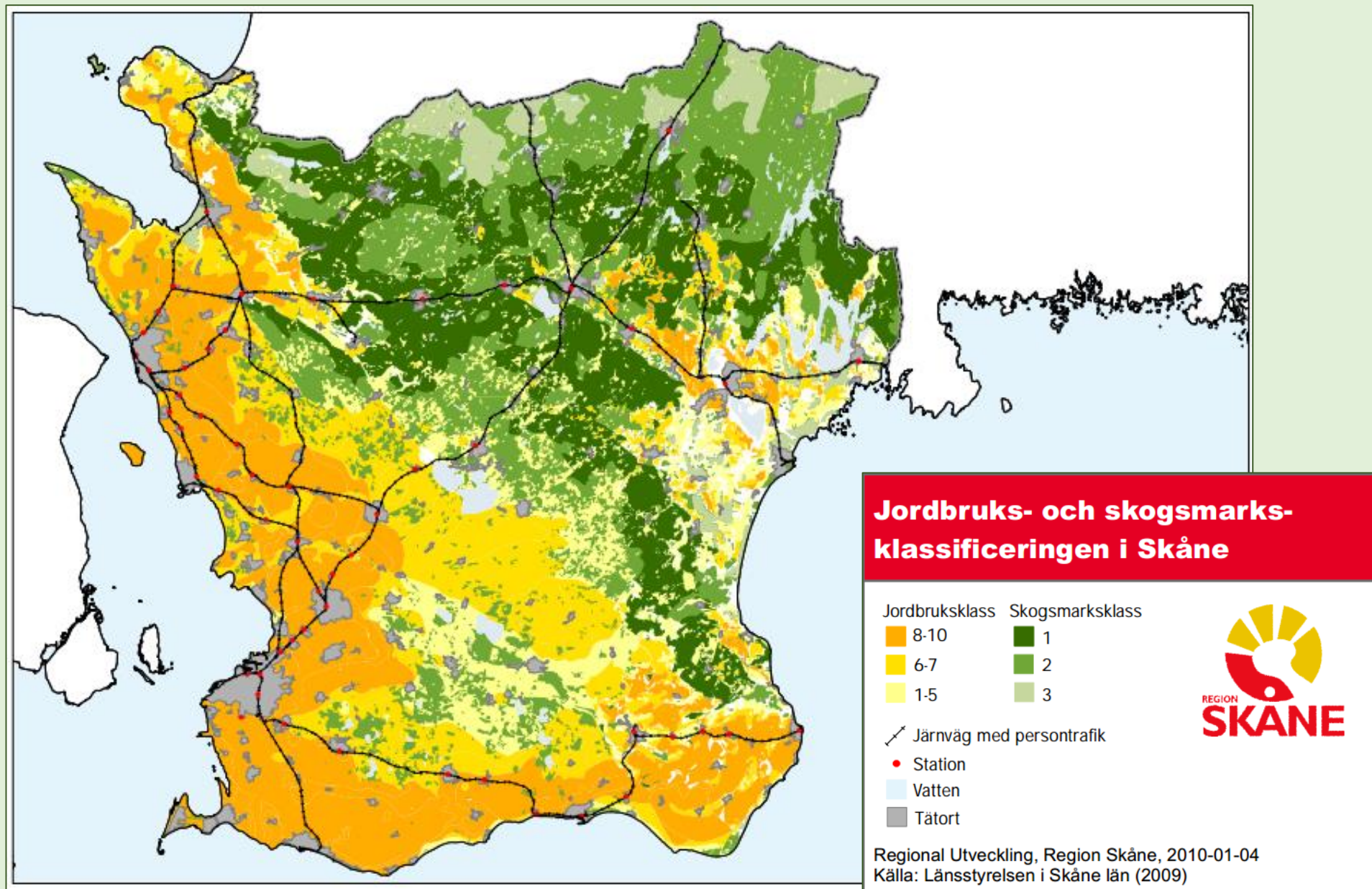

I Skåne hittar vi de mest bördiga och produktiva jordarna i Sverige, framför allt i den nordvästra delen. Samtidigt blir jordbruket allt mindre viktigt som inkomstkälla. Bönder säljer mark till exempelvis byggföretag som vill bygga bostäder, industrier, shopping centra etc.

- Bebyggelse på jordbruksmark
- Jordbruksmarken kan behövas av framtida generationer

Karta: Jordbruks- och skogsmarksklassificering i Skåne

- Intressekonflikter om naturresurser, till exempel om tillgång till vatten och mark.

Hållbar utveckling i Rwanda

Snabb befolkningstillväxt

ca 420 personer/km².

Sverige omkring 20 invånare/km²

Den genomsnittliga kvinnan i Rwanda föder 5.5 barn under sin livstid (*fertilitet*). I Sverige är motsvarande siffra 1.8!

Problem

- Små ineffektiva jordbruk
- Snabb befolkningstillväxt
- Kamp om marken
- Avskogning (lösning på kort sikt)
- Erosion
- Minskade skördar

Intressekonflikter om naturresurser och hållbar utveckling

I årskurs 8 studerade vi bl.a. folkmordet i Rwanda. Då diskuterade vi också orsaker som exempelvis omvärldens passivitet (FN), oansvariga politiker, sjunkande priser på te och kaffe, och inte minst den rasism som fanns (finns) i Rwanda. Rasismen kunde delvis förklaras med landets koloniala historia.

http://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/folkmord-rwanda_1.pdf

Folkmordet 1994

1994 drabbades Rwanda av ett utbrott av våld och mord. Under tre månader mördades ungefär en miljon människor och två miljoner tvingades fly, varav de flesta tillhörde folkgruppen tutsier. Hutuerna stod för mordandet. Man kan resonera om många orsaker till folkmordet.

För att Rwanda och rwandierna ska få njuta en mer socialt, ekonomiskt och ekologiskt *hållbar utveckling* krävs hårt arbete.

Analysera orsakerna till folkmordet med hjälp av begreppen *intressekonflikt* och *hållbar utveckling*

Vilka åtgärder krävs för att det rwandiska samhället ska bli *hållbart* på lång sikt?

- Förnybara energitillgångar, till exempel sol-och vindenergi och alternativa drivmedel.

Fossila bränslen

Icke förnybara naturresurser

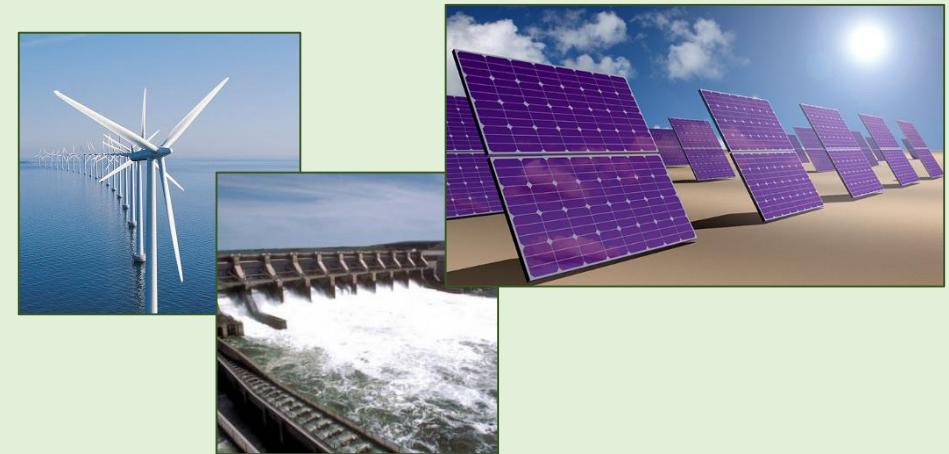
Förnybara naturresurser

- Förnybara energitillgångar, till exempel sol-och vindenergi och alternativa drivmedel.

Fossila bränslen	Icke förnybara energiresurser	Förnybara energiresurser
Kol, naturgas, olja, uran	Kol, naturgas, olja, uran (fossila bränslen tar slut)	Vindkraft, vattenkraft, biogas, energiskog, solkraft

”**förnybara energikällor**, *flödande energikällor*, energikällor som direkt eller indirekt baseras på solenergi och därigenom fortlöpande kan förnyas i samma takt som de används.”

”**fossila bränslen**, bränslen bestående av organiska kol- och väte föreningar i sediment eller sedimenterad berggrund. De ekonomiskt viktigaste fossila bränslena är kol, olja och naturgas. Dessa förekommer ganska väl avgränsade från andra mineral och kan utvinnas utan att stora mängder barlast följer med.”

- Förnybara energitillgångar, till exempel sol-och vindenergi och alternativa drivmedel.

Varför förnybara energiresurser?

- De tar inte slut
- De flesta *förnybara* energiresurserna påverkar inte klimatet

Fördelen med t.ex. vattenkraft som är en förnybar energikälla är att så länge vattnet forsar får vi energi. Vattenkraft ger också ganska mycket energi. Solpaneler och vindkraftverk ger inte alls lika mycket energi. Vattenkraft ger inga utsläpp av exempelvis växthusgaser.

Finns det några **nackdelar** med vattenkraft?

Sveriges totala energianvändning 2012

Förnybara energikällor	Icke förnybara energikällor
Totalt 53%	Totalt 47%
Biobränslen 31%	Råolja
Vattenkraft 15%	Kärnkraft
Vindkraft 5%	Stenkol
Frivärme 5% (t.ex. bergvärme)	Naturgas
Solenergi 1%	

Varför är inte all energi vi använder förnybar?

- Sårbara platser och naturgivna risker och hot, till exempel översvämningar, torka och jordbävningar, och vilka konsekvenser det får för natur-och kulturlandskapet.

Karta: Sårbara platser (klicka på kartan om du vill se hela världskartan!)

Varför är Java så sårbart?

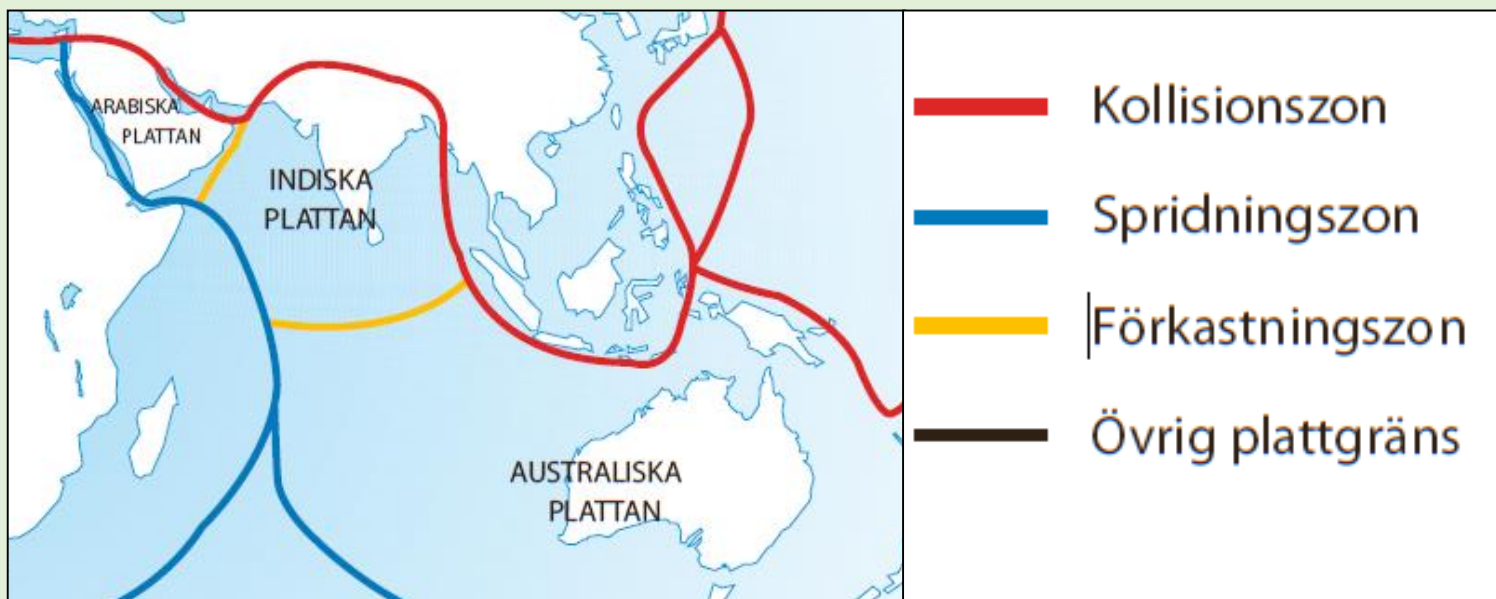
Kombinera källor och information när du gör dina analyser!

Utifrån kartan, tabellen och diagrammet tycker jag att vi börjar få ett hyfsat underlag för att dra några slutsatser. Kombinera det med andra kunskaper och du kan göra en komplex orsaksanalys av t.ex. orsaker till platser sårbarhet. Varför är Java i Indonesien så sårbart?

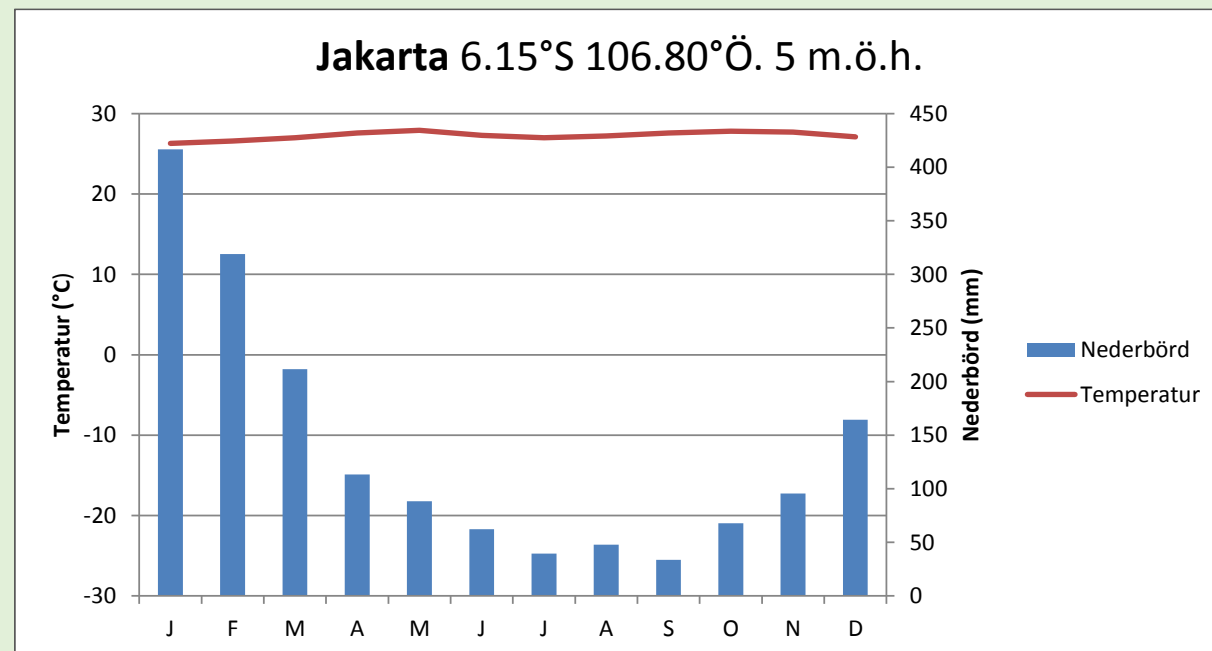
Befolkningsstatistik för Java

befolkning	Befolkningstäthet	Befolkningsstillväxt
136 miljoner	900 invånare per km ²	Ca 1% årligen

Jordskorpan plattgränser i södra Asien

Klimatdiagram för Jakarta

- Sårbara platser och naturgivna risker och hot, till exempel översvämningar, torka och jordbävningar, och vilka konsekvenser det får för natur-och kulturlandskapet.

Varför är Java så sårbart

Kollisionszon

Jordbävningar, vulkaner,
tsunamis

Tätbefolkat

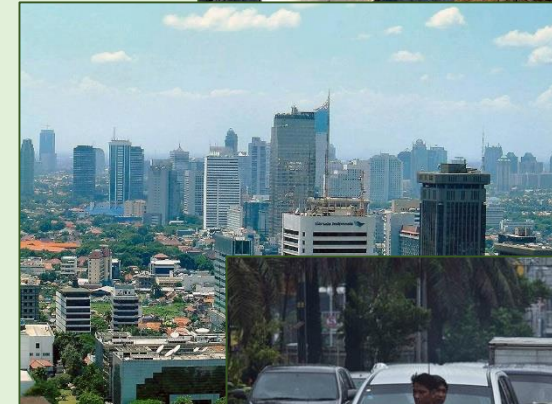
Avskogning, erosion,
infrastruktur

Java

Klimat: stor nederbörd
och torka (förvärras av
klimatförändringar)

Relativt fattigt

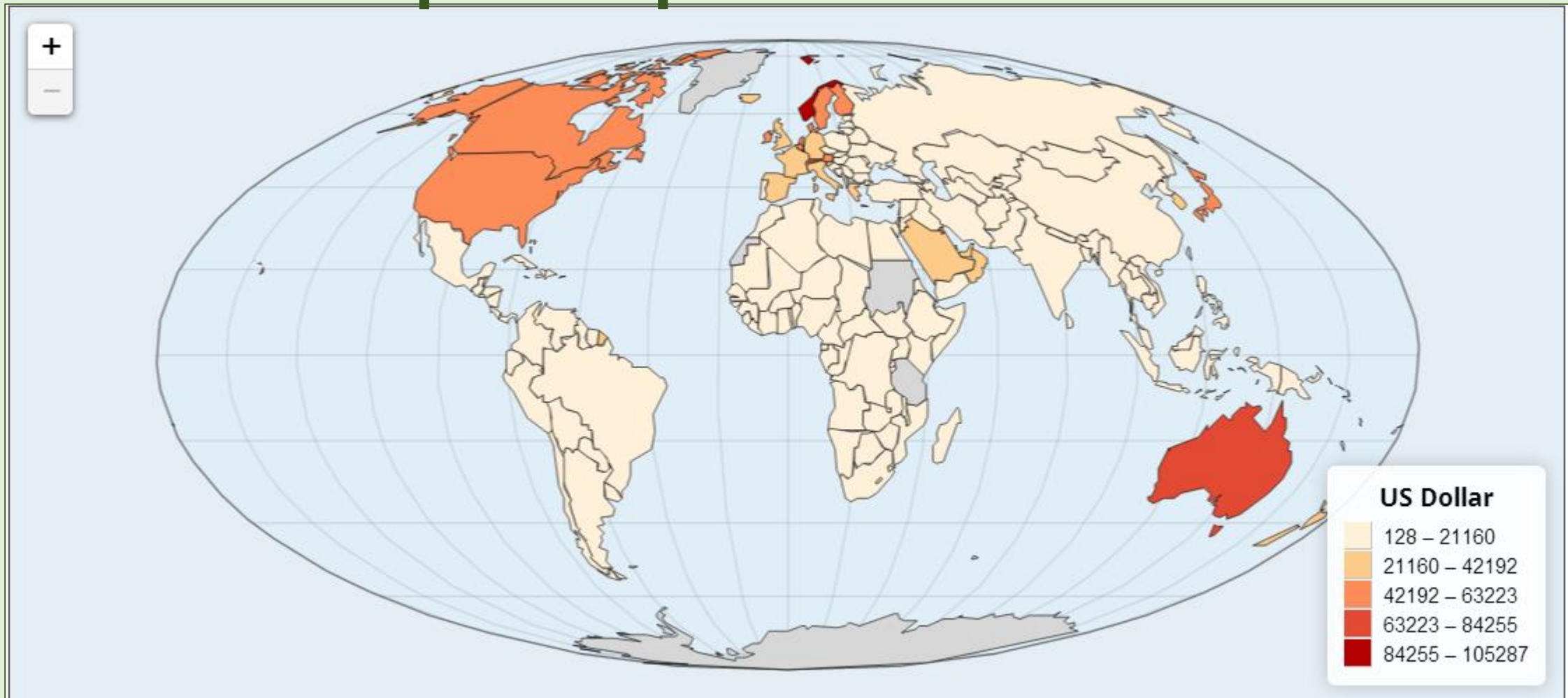
15-20% extremt fattiga
(< 1 USD)

- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.

Kartan visar BNP per capita bland världens länder. Tänk på att kartan och BNP-måttet inte berättar hur ett lands pengar fördelas. Det kan finnas mycket pengar i ett land, men några kanske har väldigt mycket och andra nästan ingenting alls.

Karta: BNP per capita (klicka på kartan om du vill se hela världskartan!)

- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.

"Fattigdom kan mätas på många sätt. UNICEF [FN] anser att barn kan räknas som fattiga när de går miste om sina grundläggande rättigheter till överlevnad och utveckling, hälsa och näring, rent vatten och toaletter, skolgång, skydd, tak över huvudet, information och delaktighet."

Källa: <http://unicef.se/fakta/fattigdom> (hämtad: 2014-05-13)

- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.

*Gemensamt för många
laginkomstländer är ...*

Men vem kom först hönan eller ägget?

"Orsakerna till fattigdom är minst lika komplexa som konsekvenserna av fattigdom och de går att hitta på både lokal, nationell och internationell nivå. Sett till de fattigaste laginkomstländerna finns ända gemensamma mönster."

- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.

Stämmer "låginkomstprofilen" på Somalia?

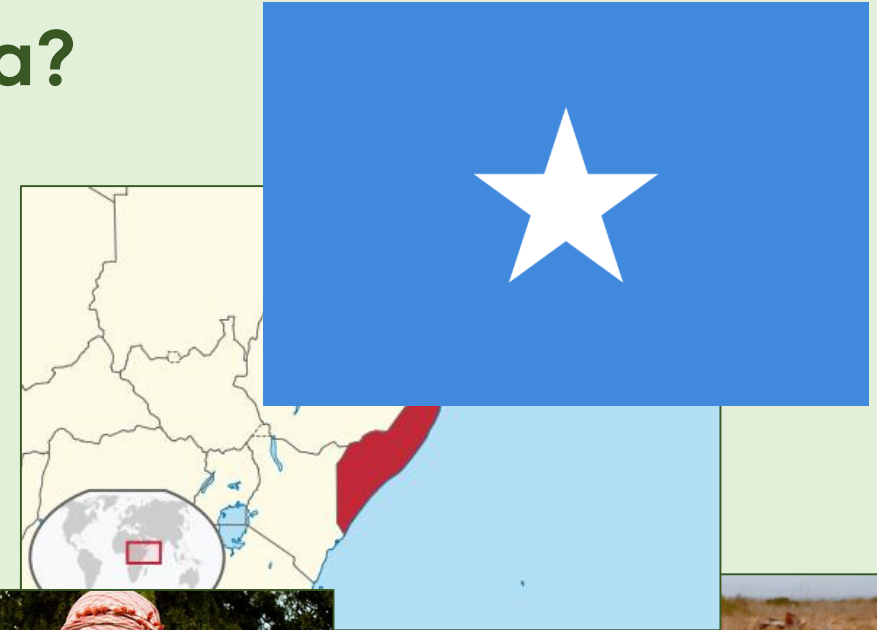
	Somalia
Kolonial historia	Somalia har varit under brittiskt, franskt och italienskt styre. Blev självständigt 1960.
Krig & konflikter	Landet har drabbats av många krig. Sedan 1991 har landet haft ett pågående lågintensivt inbördeskrig.
Infrastruktur	Somalia saknar järnväg, vägnätet är i mycket dåligt skick (i den mån vägar finns utanför städerna).
Korruption	På FNs korruptionsskala 0-100 (100 = ingen korruption) får Somalia 8. Mycket korruption med andra ord.
Fertilitet (antal barn per kvinna)	6,6 barn per kvinna i genomsnitt.
Industrisektor	Boskapsskötsel och jordbruk är grunden för ekonomin, men viss industriell verksamhet förekommer också. Bland annat har en Coca-cola-fabrik öppnats i Mogadishu (huvudstad). Jordbrukssektorn har drabbats hårt av återkommande torka.
Utbildning	Utbildningssystemet kollapsade 1991, men exempelvis öppnade universitetet i Mogadishu åter 2001.
Tillgång på rent vatten	Endast 30% av landets befolkning har tillgång till rent vatten.
Naturresurser	Har bl.a. guld, silver, koppar, mangan, uran och volfram. Säkerhetsläget förhindrar dock att gruvnäringen utvecklas.

- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.

Stämmer "låginkomstprofilen" på Somalia?

Somalia är ett av världens fattigaste länder. Låginkomstprofilen passar väl in på Somalia. De allra flesta länder i världen har emellertid minskat fattigdomen under de senaste decennierna. Mycket arbete återstår dock. Ungefär **1,2 miljarder** (av 7,5 miljarder) lever enligt Världsbankens mått i extrem fattigdom. **Extrem fattigdom = personer som har mindre än 1,25 USD om dagen.**

Gå gärna in på gapminder.org och se rörlig grafik om utvecklingen i världen (klicka på bilden nedan).

Hur får vi en hållbar utveckling?

cykla!

fair trade

jämställdhet

minska oljeberoende

Lösningar?

FN

förhindra avskogning

utbildning

demokrati